

EVROPSKÉ INICIATIVY INTERREG

Karel Havlíček

Ve svém příspěvku bych se chtěl krátce zmínit o jedné činnosti, jež přispívá v mezinárodních souvislostech ke vzájemnému pochopení, k výměně názorů a ke vzájemné spolupráci na úseku prostorového/územního plánování. Jedná se o evropskou iniciativu INTERREG, v jejím rámci zejména INTERREG II C a v příštích letech INTERREG III B.

Rada Evropy i Evropská unie (ve všech svých formách od založení Evropského hospodářského společenství) věnovaly velkou

pozornost prostorovým aspektům rozvoje hospodářství. Co se jeví jako optimální řešení z hlediska odvětvového, nemusí být nejlepším z hlediska regionálního rozvoje, někdy se jeví i jako nepřijatelné a naopak.

Prvým souborným schváleným dokumentem k problematice prostorového rozvoje, přijatým na nadnárodní úrovni, byla Evropská charta regionálního/prostorového plánování, přijatá na 6. Konferenci Evropských ministrů odpovědných za regionální plánování (CEMAT) v Torremolinos (Španělsko) v květnu 1983.

Český text tohoto dokumentu byl zveřejněn v bulletinu Územní plánování a urbanismus č.1/91, vydávaný v té době Terplanem s názvem ne zcela vystihujícím celou problematiku „Evropská charta územního plánování“.

Dalším významným dokumentem byly „Principy evropské prostorové politiky“, které byly projednány na schůzi ministrů EU v září 1994. Posledním klíčovým dokumentem, z něhož vycházejí dnešní opatření Evropské komise v mezinárodní spolupráci na tomto poli, jsou „Perspektivy evropského prostorového rozvoje (ESDP)“, které byly projednány na setkání ministrů EU odpovědných ze regionální/prostorové plánování v Postupimi 11. -12. května 1999.

Souběžně s vypracováním těchto základních dokumentů se rozvíjela v rámci EU organizační struktura pro rozvíjení mezinárodní spolupráce mezi jednotlivými státy. Ve svých počátcích to bylo posilování spolupráce mezi sousedními regiony jednotlivých členských států EU. Vycházelo se z toho, že okrajová poloha těchto regionů v příslušných státech byla jedním z důvodů jejich hospodářského zaostávání ve srovnání s centrálními regiony, a že příhraniční poloha nemá vytvářet zábrany, nýbrž mosty spolupráce mezi sousedními zeměmi. K tomu účelu byly vytvořeny v r. 1988 pro období 1988 -1993 i legislativní podmínky, podle nichž se z prostředků Evropského regionálního rozvojového fondu vyčleňovalo cca 1% na tzv. iniciativy Společenství, z nichž nejvýznamnějším se stal INTERREG. V tomto prvním období byl však vyhrazen jedině pro spolupráci mezi členskými zeměmi EU.

Ve druhém období (1994 - 1999) se možnost použití těchto prostředků členskými zeměmi EU rozšířila i na jejich spolupráci s nečlenskými zeměmi, v první fázi pro přeshraniční spolupráci se sousedními zeměmi. Pomoc nečlenským zemím byla však pro tento úkol poskytována z jiných finančních zdrojů, především PHARE CBC.

V r. 1996 přijala Evropská komise usnesení (INTERREG II 96/C/200/07), podle něhož je možno tyto prostředky užívat i k posílení nadnárodní spolupráce v prostorovém plánování, nikoliv jen pro sousední regiony, pokud to je v souladu s rámcem společných priorit územního rozvoje. Čtyři členské státy předložily společnou strategii, jež se týkala středoevropského, jadranského, dunajského a jihoevropského prostoru (zkratka pro toto území je CADSES). Prostor tvoří 4 členské a 12 nečlenských států. Jsou to tyto státy:

Členské státy: Rakousko (6 zemí), Německo (země Bavorsko, Baden - Württembersko, Sasko, Sasko-Anthalsko, Berlín - Brandenbursko a Durynsko), celé Řecko a část Itálie (7 regionů NUTS II).

Nečlenské státy:

Středoevropský prostor:

Polsko, Česká republika, Slovensko, Maďarsko, Slovinsko;

Jadranský prostor:

Slovinsko, Chorvatsko, Bosna - Hercegovina, Jugoslávie, Albánie, Makedonie;

Prostor dunajský a jihovýchodní Evropy:

Slovensko, Maďarsko, Chorvatsko, Jugoslávie, Makedonie, Rumunsko, Bulharsko, Oděská oblast Ukrajiny a jižní část Moldavska.

Jak je patrné, hranice těchto prostorů nejsou určeny rigidně, jejich území se do značné míry i prolínají.

CADSES však není jediným prostorem, v jehož rámci EU uskutečňuje podporu vzájemné spolupráce v prostorovém plánování. Programy byly vypracovány pro 7 evropských regionů: Severní moře, Baltské moře, Atlantické území, Jihozápadní Evropa, prostor Západních středozemních a Latinských Alp, CADSES a Severozápadní metropolitní prostor. I tyto prostory se vzájemně překrývají, řada zemí patří do několika prostorů (např. Polsko do prostoru CADSES i Baltického moře).

Pro prostor CADSES byl na období 1997-1999 vypracován Operační plán, který po závěrečných úpravách zahrnuje 45 projektů rozdělených do těchto skupin:

- iniciativa pro vyvolání spolupráce v činnosti prostorového plánování,
- podpora spolupráce ve vytvoření vyváženějšího polycentrického městského systému a osídlení,
- rozvoj multimodálních dopravních systémů a stejnorodého přístupu k infrastruktuře,
- spolupráce ve zlepšování přístupu ke znalostem a informacím,
- uvážené hospodaření a rozvoj přírodního a kulturního dědictví.

Česká republika se účastní na 19 z celkového počtu 45 projektů. Je to, ve srovnání s řadou jiných zemí, poměrně značný počet. Je však třeba konstatovat, že dosud není plně dokončeno finanční zajištění mimo členské země EU. Každá účastnická země, resp. ten orgán, který má na účasti zájem, má přispět na jeho vypracování též svými prostředky do celkového rozpočtu. Žádná mimočlenská země však na svoji účast nepřispívá finančně. EU souhlasí s tím, že tento příspěvek se projevuje v naturální formě, dodávkami prací na své náklady. EU přitom souhlasí, aby určité finance na uskutečnění těchto projektů bylo možno čerpat z PHARE CBC, avšak jen na krytí nákladů na konzultace či práce prováděné ve prospěch ČR zahraničními experty. (V příštím období se to bude týkat jiných předstupných nástrojů: národního fondu PHARE, ISPA a SAPARD). Vzhledem k tomu, kapacita expertů zahraniční firmy by se rozdrobila a nemohla by přinést reálný užitek, kdyby se použila na všech 19 projektů, soustředila se jen na těchto 6 vybraných projektů:

VISION PLANET, který představuje nejvýznamnější a nejrozsáhlejší ze všech projektů. K němu se vrátím v další části.

ODRA - jež se týká společné akce jednotlivých zemí na předcházení povodní v tomto povodí. Velmi významné škody povodněmi byly v České republice i v jiných oblastech. Z ustanovení INTERREG II C však vyplývá, že se do plánu mohou zařadit jen ty projekty, jichž se účastní alespoň jedna členská země EU. V tomto případě se jedná o Německo, jež spolu s Polskem má eminentní zájem na řešení právě tohoto prostoru.

LABE - rozvoj turismu. Tento projekt byl rovněž vyvolán iniciativou německých měst ležících na Labi, jež mají eminentní zájem na spolupráci s jinými významnými městy na Labi i Vltavě. Turismus se jeví i jako jeden z významných prostředků pro rozvoj ekonomiky a vytváření pracovních příležitostí.

SUSTRAIN A TECNOMAN - jsou projekty, týkající se vlivu rozvoje dopravních koridorů a uzlů na nich vytvářených na rozvoj ekonomiky v okolních regionech (jeden se týká severní části prostoru CADSES, druhý jeho jižní části).

PREPARITY - analyzuje důsledky rozšiřování prostoru EU na východ, a to jak na dnešní regiony států EU při jejich východních hranicích, tak i na západní regiony kandidátských států. A to

z hlediska vlivu na strukturu ekonomiky (v kladném i záporném smyslu), možnosti vytváření nových kooperačních vztahů, vlivů na infrastrukturu, migraci pracovních sil atd.

Z uvedených projektů zaslouží největší pozornost projekt VISION PLANET. Není to projekt, který by navrhoval konkrétní investice do budoucna. Je to projekt navrhuující strategii a politiku rozvoje základních prvků osídlení do budoucnosti. Zabývá se pěti základními tematickými problémy:

- zlepšování prostorové struktury,
- profilování rozvoje sídel a měst,
- přestavba venkovských oblastí,
- rozvoj dopravy a telekomunikací,
- ochrana životního prostředí a hospodaření (spravování) s přírodním a kulturním dědictvím.

Kromě této „vize“ bylo dalším cílem projektu i vytváření pevných vazeb mezi pracovníky a organizacemi činnými na poli prostorového rozvoje. Významu tohoto úkolu odpovídala i účast při jeho vypracování. Aktivně se ho účastnili řešitelé z 12 zemí prostoru CADSES.

Již při zpracování prvního významného dokumentu, „Evropské charty prostorového/územního plánování“, existovalo přání vypracovat koncept principů prostorového rozvoje pro území celé Evropy. „Perspektivy evropského prostorového rozvoje“, přijatá ministry EU v r. 1999, k tomu značně přispěly. Území řešené tímto dokumentem však pokrývá jen prostor EU. Dalším krokem k tomu přispěla „Koncepce prostorového rozvoje v prostoru Baltského moře (VASAB 2010)“, vypracovaná v rámci INTERREG II C státy ležícími v tomto prostoru. VISION PLANET znamená obdobný přínos za prostor střední a jihovýchodní Evropy (Řecko, s návazností na Bulharsko a Rumunsko, bylo řešeno projektem ESTIA). Svazek projektu VISION PLANET, řešící strategii a návrhy politiky, bude předložen na jednání porady ministrů odpovědných za prostorový rozvoj (CEMAT) na jejich zasedání v Hannoveru v září 2000. Po schválení tohoto dokumentu k němu uspořádá Ministerstvo pro místní rozvoj celostátní seminář, další semináře pak budou následovat pro nové orgány, jež budou vytvořeny v jednotlivých krajích.

INTERREG II C se týkal období 1994-1999, řada projektů schválených do konce roku 1999 však pokračují i v r. 2000, případně až do poloviny r. 2001. V úředním žurnálu EU byly dne 23. května vydány nové pokyny, týkající se činnosti INTERREG III v období 2000-2006. Během 6 měsíců má být vypracován nový Operační program INTERREG III B, který bude navazovat (v mírně rozšířeném prostoru CADSES II) na dřívější program INTERREG II C. Lze očekávat, že počátkem r. 2001 bude vyhlášena 1. výzva pro předkládání návrhů na projekty, které by měly být v rámci INTERREG III B řešeny. Ty mohou oficiálně předkládat pouze členské země EU, můžeme k tomu však předkládat různé podněty. Lze předpokládat, že bude v řadě případů zájem navázat novými projekty i na ty, které byly řešeny v rámci programu INTERREG II C. Ministerstvo pro místní rozvoj k tomu uvítá jakékoliv náměty. Podle jednání, které se uskutečnilo ve Vídni 22. - 23. května 2000, by první náměty měly být poskytnuty programovému výboru do 14. června. To však nevylučuje, že by další náměty nebylo možno překládat i po tomto termínu. Rozhodující

bude zájem ujmout se funkce projektového koordinátora některou členskou zemí.

Dále bych se také ještě krátce chtěl zmínit k práci pořizovatelů a zpracovatelů ÚPN VÚC. Vzhledem k náročnosti, složitosti a komplikovanosti bych jim chtěl za jejich dosavadní práci poděkovat a sdělit Vám, že máme celkem rozpracováno na území České republiky více než 40 těchto ÚPN VÚC v různém stupni rozpracovanosti.

Jako dosud jedny z největších, a v současné době projednávaných, jsou ÚPN VÚC Beskydy, Pražský region, Plzeňská aglomerace, 2. změny SHP a dokončuje se Brněnská aglomerace, která bude projednávána ve 2. polovině letošního roku. S řadou těchto prací jste měli možnost se seznámit v Hradci Králové na konferenci „Město a region“ anebo dnes v Olomouci na naší konferenci.

Ministerstvo se tyto ÚPN VÚC snaží zpracovat všechny digitálně již od konceptů, aby bylo možné na internetové stránce zajistit prohlížení a do budoucna i projednávání jako jeden z nejefektivnějších (pokud bude stanovena i zákonem) postupů.

V současné době máme na internetu k prohlížení dva územní plány a to Pražský region a okres Litoměřice, gestorem tohoto úkolu byl náš ÚÚR Brno, za což jim upřímně děkuji.

Jenom pro Vaši ilustraci bych chtěl říci, že od 4. 11. 1999 do 10. 5. 2000 se na stránku Pražského regionu přihlásilo 1 005 návštěvníků a každý den se přihlašuje dalších 50 návštěvníků. Znamená to, že mapový server dodal v tomto období více než 50 000 grafických informací. Každý z těchto mapových výřezů lze snadno uložit do počítače uživatele a popřípadě i vytisknout na jeho barevné tiskárně. Pokud by se mělo teoreticky zprostředkovat předání všem zájemcům této barevné kopie ve formátu A4 při ceně 20 Kč za kopii, přesáhly již náklady úspory 1 mil. Kč a to nejsou počítány další režijní náklady pracovníků státní správy.

Ještě většího efektu je možné dosáhnout při systematickém prezentování všech ÚPN VÚC. To však vyžaduje rozsáhlejší nasazení jak v oblasti koordinace pořizování, tak i v technickém zajištění prezentace. Nutnou podmínkou je ovšem vnést do procesu pořizování některé zásady pro zpracování dokumentace, aby mohla být na internetu prezentována jednotně. Tato podmínka je velmi nutná právě v době, kdy se připravuje přechod pořizování na nové kraje, aby byl zajištěn i soulad mezi těmito dokumenty v rámci ČR. Proto MMR ve II. polovině roku bude připravovat postupně prezentaci jednotlivých ÚPN VÚC ve formě konceptů (před projednáváním) a výsledných návrhů, které budou umístěny na www stránce ministerstva trvale, na základě těchto zjištěných výsledků.

*Ing. Karel Havlíček
ředitel Odboru regionálních pracovišť MMR*